

מסטר א', תשע"ז
פרופ' שנהב - ימי חמישי 12:00-14:00
ד"ר הרפז - ימי רביעי 14:00-16:00
קורס מס' 1041.1102

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למדעי החברה
החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה

מבוא לסוציולוגיה

פרופ' יהודה שנהב, ד"ר יוסי הרפז
מתרגלות/ים: דר' ליאור שחר, גב' עלמה כץ, מר תומר רוזוב, גב' שלי תיק.

תיאור הקורס:

הסוציולוגיה הינה תחום ידע העוסק בחקר החברה האנושית ובמיקומו/ה של האדם/החווה בתוכה. הקורס יציג את היסודות התיאורטיים והמתודולוגיים של החשיבה הסוציולוגית בת ימינו. הקורס יתחלק למספר חטיבות, בהן נציג את עקרונות החשיבה הסוציולוגית ונדון בסוגיות חברתיות עכשוויות ממגוון נקודות מבט תיאורטיות. המתרגלות עומדות לרשותכם במייל ובשעות הקבלה (בתיאום מראש).

שעות קבלה:

פרופ' יהודה שנהב – בתאום מראש במייל shenhav@post.tau.ac.il
ד"ר יוסי הרפז – יום ד', בשעות 17 – 16, חדר 634

שעות קבלה מתרגלים:

תיק שלי, יום ד', 13-14, בתאום מראש במייל shellytik@gmail.com
כץ עלמה, יום ד', 13-14, בתאום מראש במייל almakatz@gmail.com
שחר ליאור, יום ד', 10-11, בתאום מראש במייל leeor.shachar@gmail.com
רוזוב תומר, יום ד', 10-11, בתאום מראש במייל tomroz11@gmail.com

דרישות הקורס

- קריאה שוטפת של פריטי הקריאה (מאמרים) כפי שהם מופיעים בסילבוס (לקרוא את פריטי הקריאה עד השיעור הרלוונטי ולא לאחריו).
- מעקב אחרי ההודעות המועלות לאתר הקורס, בו ניתן למצוא סריקות של פריטי הקריאה והודעות בדבר המטלות והבחינה. כתובת האתר: moodle.tau.ac.il.
- מטלות הקורס:
  - א. בוחן מושגים ראשון - ייערך בשבוע 8 (5% מהציון).
  - ב. דו"ח קריאה באורך עד עמוד, על מאמר אחד מתוך חומר הקריאה עד שבוע 4. יוגש עד תרגול מס' 4 (עוברת או לא עוברת).
  - ג. מטלת אמצע - תוגש עד שבוע 8 (20% מהציון).
  - ד. בוחן מושגים שני - ייערך בשבוע 13 (5% מהציון).
  - ה. בחינה מסכמת (70% מהציון).

*ניתן להגיש מטלות, בחנים ומבחנים בערבית/עברית/אנגלית

סילבוס ורשימת קריאה

פריטים המסומנים ב** = פריטי רשות והעשרה.

שבוע 1: מהו "החברתי"? מקורות החשיבה הסוציולוגית
ברגר, פיטר. 1985. "סוציולוגיה כבידור ליחיד" ו"סוציולוגיה כצורה של תודעה". בתוך: הזמנה לפגישה עם הסוציולוגיה. תל אביב: עם עובד. עמ' 32-9; 60-33.

Mills, C. Wright. 2000. "The Promise." In *The Sociological Imagination*, by C. Wright Mills, 5-11. New York: Oxford University Press.

מושגים: דמיון סוציולוגי, חברה

שבוע 2: גישות תאורטיות מרכזיות - קונצנזוס
דורקהיים, אמיל. 2006. "מהי עובדה חברתית?". בתוך: הכללים של המתודה הסוציולוגית. תל אביב: רסלינג. עמ' 59-57.

דורקהיים, אמיל. 2002. "התאבדות כתופעה חברתית" בתוך: התאבדות. תל אביב: נמרוד. עמ' 180-165.

מושגים: עובדה חברתית, תודעה קולקטיבית, לכידות חברתית ופיקוח חברתי

שבוע 3: גישות תיאורטיות מרכזיות - קונפליקט
מארכס, קרל ואנגלס, פרידריך. 1999. "המניפסט הקומוניסטי". בתוך: היחיד והסדר החברתי. דניאל רוט-הלר וניסן נוה (עורכים). תל אביב: עם עובד. עמ' 305-295.

ברנשטיין, דבורה וסבירסקי, שלמה. 1993. מי עבד במה, עבור מי ותמורת מה? הפיתוח הכלכלי של ישראל והתהוות חלוקת העבודה העדתית. בתוך: החברה הישראלית: היבטים ביקורתיים. אורי רם (עורך). תל אביב: ברירות. עמ' 147-120.

מושגים: פרולטריון, בורגנות, יחסי ייצור, מעמד, תשתית מטריאלית, מבנה על.

שבוע 4: גישות תיאורטיות מרכזיות - אינטראקציה סימבולית
גופמן, אירווינג. 1989. "הקדמה". בתוך: הצגת האני בחיי היומיום. תל אביב: רשפים. עמ' 13-24.

ברגר, פיטר ל. ולאקמן, תומאס. 1999. "מיסוד". בתוך: היחיד והסדר החברתי. דניאל רוט-הלר וניסן נוח (עורכים). תל אביב: עם עובד. עמ' 395-408.

מושגים: הגדרת מצב, ניהול רושם, שיבוש בהגדרת מצב, מיסוד.

שבוע 5: תיוג, אחרות וחיברות
גופמן, אירווינג. 1983. "סטיגמה וזהות חברתית". בתוך: סטיגמה. תל אביב: רשפים. עמ' 7-20.

בקר, ה.ס. 1999. "חניכותו של מעשן המריחואנה". בתוך: היחיד והסדר החברתי. דניאל רוט-הלר וניסן נוח (עורכים). תל אביב: עם עובד. עמ' 101-112.

אבו-בכר, ח'אולה (2002). הערות על אחרות, שוויון ורב תרבותיות. פנים 22, 32-38.

** לב, טלי, שנהב, יהודה (2010). כינונו של האויב מבפנים: הפנתרים השחורים כמושא של פאניקה מוסרית. סוציולוגיה ישראלית, 135-158.

מושגים: חיברות, סטיגמה, האחר, פאניקה מוסרית, קרימינליזציה, זהות, הבניה חברתית

שבוע 6: אי שוויון חברתי
היילברונר, רוברט. 2012. "המערכת הקשיחה של קרל מרקס". הפילוסופים הארציים. ירושלים: שלם. עמ' 145-181.

ובר, מכס. 1999. "מעמד, סטטוס, מפלגה". בתוך: היחיד והסדר החברתי. דניאל רוט-הלר וניסן נוח (עורכים). תל אביב: עם עובד. עמ' 332-345.

מושגים: מעמד, סטטוס, מפלגה לפי ובר, סוגי הסמכות לפי ובר: לגאלית, מסורתית, כריזמטית

שבוע 7: אי שוויון חברתי, המשך
בורדייה, פייר. 1979. "שלוש דרכים להיבדל". מתוך Pierre Bourdieu, La distinction, עמ' 204-215. תרגום מצרפתית: ז'יזל ספירו ופרופ' גדי אלגזי.

קרומר-נבו, מיכל. 2006. נשים בעוני - סיפורי חיים: מגדר, כאב, התנגדות. תל אביב: הקיבוץ המאוחד

**פדיה, חביבה. 2008. "העיר כטקסט והשוליים כקול - ההדרה מן הספר והניתוב אל הספר", בתוך: תמר גרוס, זאב דגני, ישראל כ"ץ (עורכים), אי-כאן: שפה זהות מקום, הקיבוץ המאוחד. עמ' 167-128.

מושגים: המודלים לחקר העוני (רדיקלי, ליברלי, שמרני), הביטוס, היבדלות, שוליים ומרכז, הגמוניה, טעם

שבוע 8: רציונאליות, פרופסיה והניהול המודרני
שנהב, יהודה. 1991. אידיאולוגיות ניהול בעידן הרציונליות. האוניברסיטה המשודרת. עמ' 36-82.

קונדה, גדעון. 2000. מהנדסים תרבות: שליטה ומסירות בחברת היי טק. פרק 1, עמ' 9-36.

** ובר, מקס. 1993. "בירוקרטיה". בתוך: רוט-הלר, דניאלה וניסן נוח (עורכים), היחיד והסדר החברתי. תל-אביב: הוצאת עם עובד. עמ' 222-229. (קריאת רשות)

מושגים: רציונליות, אידיאולוגיית הניהול הרציונאלי, תרבות ארגונית חזקה, שליטה נורמטיבית, תהליך העבודה

שבוע 9: מדינה, לאומיות והחברה המודרנית

אנדרסון, בנדיקט. 1999. קהילות מדומיינות: הגיגים על מקורות הלאומיות ועל התפשטותה. רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 35-68.

Smith, Anthony D. 2000. The 'Sacred' Dimension of Nationalism. Millennium: Journal of International Studies. Vol. 29, No. 3, pp. 791-814.

מושגים: קהילה מדומיינת, התכונות המקודשות של האומה, לאומיות ודת

שבוע 10: אתניות וגזע

כזום, עזיזה. 1999. תרבות מערבית, תיוג אתני וסגירות חברתית: הרקע לאי השוויון האתני בישראל. סוציולוגיה ישראלית: כתב-עת לחקר החברה הישראלית, 1 (2): 385-428.

פאנון, פרנץ. 2004. "השחור והשפה". עור שחור מסכות לבנות. תל-אביב: הוצאת מעריב. עמ' 14-26.

שנהב, יהודה. 2006. "אתניות". בתוך: אי/שוויון. אורי רם וניצה ברקוביץ' (עורכים). באר שבע: אוניברסיטת בן גוריון. עמ' 55-63.

Richard Alba. 2005. Bright vs. blurred boundaries: Second-generation assimilation and exclusion in France, Germany, and the United States. Ethnic and Racial Studies Vol. 28 No. 1 January 2005 pp. 20-49.

**שוחט, אלה (2001) "זהויות שסועות: הרהורים של יהודייה-ערבייה", בתוך: זכרונות אסורים – לקראת מחשבה רב-תרבותית, הוצאת בימת קדם לספרות, קשת המזרח 13, עמ' 242-251.

מושגים: תיוג אתני, אוריינטליזם, אתניות, קולוניאליזם, פוסטקולוניאליזם, הדרה (exclusion)

שבוע 11: מגדר ופמיניזם

הוקס, בל. 1984. אחיות: סולידריות פוליטית בין נשים. ללמוד פמיניזם: מקראה (קבץ): האגודה הישראלית ללימודים פמיניסטיים ולחקר המגדר, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2006, 223-243.

זיו, עמליה. 1998. "דנה אינטרנשיונל". תיאוריה וביקורת 12-13, עמ' 401-411.

** דהאן-קלב, הנרייט. 2006. פמיניזם מזרחי, פוסט קולוניאליזם וגלובליזציה. תרבות דמוקרטית 10 (תשסו) 135-161

מושגים: אחיות (sisterhood), פמיניזם ליברלי, פמיניזם שחור, פמיניזם מזרחי, מין מגדר ומיניות, תיאוריה קווירית.

שבוע 12: ארגונים

דובין, פרנק ר'. 2010. "מודלים תרבותיים של ארגון: ההבניה החברתית של עקרונות ארגון רציונליים". בתוך: סוציולוגיה של ארגונים: מקראה. ניצה רבינוביץ' (עורכת). רעננה: האוניברסיטה הפתוחה. עמ' 352-381.

מושגים: סביבה מוסדית, לגיטימציה מול יעילות, איזומורפיזם.

שבוע 13: זיכרון ודמיון סוציולוגי

פלדמן, ג'קי. 2001. "בעקבות ניצול השואה הישראלית: משלחות נוער ישראליות לפולין וזהות לאומית". בתוך: תיאוריה וביקורת 19, 167-190.

גודמן, יהודה ומזרחי, ניסים. 2013. "זיכרון לאומי והסללה אזרחית: הבדלים אתניים-מעמדיים בתהליכי זיכרון בבתי ספר תיכוניים בישראל". בתוך: פרקטיקה של הבדל בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה. מזרחי, נ. יונה, י. ופניגר, י. (עורכים). ירושלים: ון ליר והקיבוץ המאוחד. עמ' 108-136.

מושגים: זיכרון קולקטיבי, דת אזרחית.

שבוע 14: סיכום והשלמות